

Regeringskansliets rättsdatabaser

[Sök i Rättsdatabaserna](#)

Post 1 av 1 i DIR

Dir nr:	Dir. 1998:27
Departement:	A Arbetsmarknadsdepartementet
Beslut vid regeringssammanträde:	1998-06-06
Rubrik:	Arbetslöshetsersättning och deltidarbete, m.m.
Senast ändrad:	1998-04-30

Dir. 1998:27

Beslut vid regeringssammanträde den 6 april 1998.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall

- beskriva och analysera hur förekomsten av deltidarbeten och tillfälliga arbeten har utvecklats sedan början av 1980-talet, och

- bedöma hur förekomsten av dessa anställningsformer skulle kunna tänkas utvecklas under de närmaste fem till tio åren.

Utifrån analysen skall utredaren överväga om det bör göras förändringar

i de nuvarande reglerna för rätt till arbetslöshetsersättning för deltidarbetande och personer med tillfälliga arbeten.

Syftet skall vara att stärka dessa gruppers ställning. Arbetslöshetsförsäkringens karaktär av omställningsförsäkring

skall
bevaras.

Eventuella förslag skall kostnadsberäknas och finansiering inom arbetslöshetsförsäkringens ram redovisas.

De deltidarbetslösas situation

Cirka en fjärdedel av arbetskraften arbetar deltid. Ungefär 30 procent, eller ca 270 000 personer, av de deltidarbetande söker ytterligare arbetstid. Cirka 146 000 personer är deltidarbetslösa personer och får en inkomstutfyllnad genom arbetslöshetsersättningen. För att ha rätt till ersättning vid deltidarbetslöshet krävs att man tidigare har arbetat fler timmar per vecka än vad det aktuella deltidarbetet omfattar. Merparten av de deltidarbetande finns inom den offentliga sektorn och handeln. Drygt 80 procent är kvinnor. En stor andel av de tillfälliga arbetena finns inom vård och omsorg samt bland hushållstjänster. Samtidigt har knappt en halv miljon personer tidsbegränsade anställningar som innebär att de för kortare eller längre perioder mellan arbetena kan vara beroende av andra inkomster för sin försörjning. Av dem som har tillfälliga arbeten är cirka 58 procent kvinnor. Utvecklingen under senare år har, med undantag för år 1996, inneburit en betydande ökning av främst tillfälliga arbeten. Orsakerna till denna utveckling är ännu inte kartlagda. Det finns sannolikt flera faktorer.

Rätten till arbetslöshetsersättning för de deltidarbetande är begränsad i tiden. Den som har en tillsvidareanställning på deltid får ersättning under längst en ersättningsperiod, dvs. under normalt högst 300 ersättningsdagar. För den som har tillfälligt deltidarbete eller är arbetslös mellan två tillfälliga anställningar finns ingen sådan

begränsning.

Skälet för att begränsa de deltidssarbetandes ersättningsrätt är främst att arbetsgivare inte på ett enkelt sätt skall kunna lasta över arbetskraftskostnaderna på det allmänna för den tid då de inte behöver arbetstagarna i fråga.

Reglerna för rätten till arbetslöshetsersättning för deltidssarbetande har ändrats vid flera tillfällen sedan mitten av 1980-talet. Efter en kort period utan särskilda begränsningsregler infördes år 1985 en begränsning av ersättningstiden till längst 150 dagar. År 1993 togs begränsningen av deltidssersättningen bort. År 1995 infördes nuvarande bestämmelser som begränsar ersättningsrätten för deltidssanställda med tillsvidareanställning.

De begränsningar i ersättningsrätten som genomförts vid de olika tillfällena har även motiverats av behovet att motverka en starkt stigande kostnadsutveckling för ersättningen till de deltidssarbetande, men också av en vilja att förhindra en ökning av deltidssarbeten med inkomstutfyllnad genom arbetslöshetsersättning. Ambitionen har också varit att genom mindre generösa villkor för ersättning i samband med deltidssarbete minska arbetsgivarnas möjlighet att deltidssanställa och i stället förmå dem att erbjuda de deltidssarbetande mer arbetstid. Någon påtaglig förändring i detta avseende har dock hittills inte inträffat.

Den nuvarande arbetslöshetsförsäkringens uppbyggnad förutsätter i princip att människor har fasta anställningar på heltid eller, när de

arbetar - om än tillfälligt - har arbete i den omfattning som de önskar.

Betydande förändringar inträffar emellertid och kan förväntas inträffa

på arbetsmarknaden när det gäller både anställningsformer och arbetets omfattning i tid.

Situationen på arbetsmarknaden i dagsläget innebär att många är

hänvisade till deltidarbete och tillfälliga anställningar. En förklaring till detta kan vara ett icke avsett utnyttjande av systemet

för arbetslöshetsersättning.

Mot bakgrund av vad som har redovisats bör en särskild utredare tillkallas.

Uppdraget

Hur vanliga är deltidarbeten och tillfälliga arbeten?

Den särskilde utredaren skall beskriva hur arbetsmarknaden har utvecklats sedan början av 1980-talet med avseende på

deltidarbete och

tillfälliga anställningar. Om analysen visar att omfattningen på deltidarbeten och tillfälliga arbeten har förändrats skall orsakerna

till detta bedömas. Det kan gälla om eventuella förändringar är konjunkturrellt eller strukturellt betingade. Sektorer och branscher där

dessa arbeten är särskilt vanliga eller visar tendenser till att öka skall identifieras.

I analysen skall ingå en bedömning av vad reglerna i arbetslöshetsförsäkringen har inneburit för utbudet av och efterfrågan

på deltidarbeten och tillfälliga anställningar och vad eventuella

förändringar i dessa avseenden beror på. I detta sammanhang skall

undersökas hur vanligt det är med egna uppsägningar och i vilken utsträckning dessa föranleds av arbetslöshetsförsäkringens utformning och om uppsägningarna följs av andra tidsbegränsade anställningar som medger ersättningsrätt. Vidare skall en särskild analys göras av effekterna av den nuvarande begränsningsregeln i 40 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och 8 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring. Regeln innebär i korthet att personer som regelbundet utför deltidsarbete under veckor då de i övrigt är arbetslösa kan få ersättning under längst en ersättningsperiod så länge tillsvidareanställningen på deltid pågår. Även effekterna av den år 1997 i lagen (1982:80) om anställningsskydd införda företrädesrätten till mer arbetstid för deltidsanställda som så önskar skall analyseras.

I uppdraget ingår även att mot bakgrund av analyserna beskriva hur förekomsten av deltidsarbeten och tillfälliga anställningar kommer att utvecklas under de närmaste fem till tio åren. Branscher och sektorer där dessa anställningsformer kan väntas bli vanligare skall identifieras. Utredaren skall också undersöka vad en utveckling mot fler deltidsarbeten samt korta och tillfälliga arbeten kan innebära för personer med en svagare förankring på arbetsmarknaden. En beräkning skall också göras av vad förändringarna kan innebära för kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen.

Ändringar i nuvarande system

Utifrån resultaten av analysen skall utredaren överväga om några ändringar är motiverade i de nuvarande reglerna för rätt till arbetslöshetsersättning för dessa grupper.

Övervägandena i denna fråga bör ske utifrån flera utgångspunkter. Den

grundläggande förutsättningen skall vara att arbetslöshetsersättningen inte får snedvrída konkurrensen genom att indirekt subventionera arbetsgivarnas arbetskraftskostnader. Det skall finnas realistiska möjligheter för de deltidssarbetande att få arbetslöshetsersättning under en nödvändig omställningstid. Det skall finnas en strävan att bättre anpassa arbetslöshetsförsäkringen till den utveckling som förväntas ske i fråga om deltidssarbeten och tillfälliga arbeten.

Regelförändringar i arbetslöshetsförsäkringen skall förbättra de deltidssarbetandes och de tillfälligt anställdas ställning. Arbetslöshetsförsäkringen karaktär av omställningsförsäkring skall bevaras. Därvid bör en strävan vara att systemet inte skall främja en ökning av antalet deltidssanställningar ytterligare, samtidigt som risken måste beaktas för att deltidssanställda säger upp sig till förmån för arbetslöshet på heltid med samhällsstöd.

En genomgång av i vilka situationer som en deltidssarbetande bör betraktas om ofrivilligt arbetslös skall göras. Regelförändringarna bör också uppmuntra de deltidssarbetslösa att söka mer arbetstid. I detta sammanhang skall utredaren utvärdera det arbete som genomförs vid arbetsförmedlingarna med att öka insatserna för de deltidssarbetslösa och föreslå de eventuella förändringar som utvärderingen motiverar.

Uppdraget avser såväl villkoren för att kvalificera sig för arbetslöshetsersättning som hur länge ersättning skall få lämnas. Regeringen har genom ändringar i arbetsrätten understrukt vikten av att de deltidssarbetande som så önskar om möjligt skall erbjudas förtur till ökad arbetstid. Även förslag som syftar till att ge de deltidssarbetslösa möjligheter till ökad sysselsättning skall lämnas. Bl.a. bör möjligheten för deltidssarbetslösa att få och delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ses över. Eventuella förslag skall kostnadsberäknas och

finansiering inom arbetslöshetsförsäkringen redovisas.

Lagstiftning

Den särskilde utredaren skall föreslå de ändringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring som behövs för att genomföra de förslag som utredaren förordar.

Samverkan m.m. Utredaren skall under arbetet hämta in synpunkter från berörda parter på arbetsmarknaden och Arbetslöshetskassornas Samorganisation. Vidare skall utredaren samråda med Arbetsmarknadsstyrelsen och Småföretagsdelegationen (N 1966:04).

För arbetet gäller regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23), att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124) samt att redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49).

Redovisning av uppdraget Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 1999.

[Sök i Rättsdatabaserna](#)